

2 Metodické vysvětlivky

Referenční období pro Strukturální šetření v zemědělství 2016 u ukazatelů stavového charakteru bylo vztaženo k datu 30. 9. 2016. Veličiny týkající se využití pracovní síly v zemědělství byly vzhledem k metodice (*ALI – Agricultural Labour Input*) zjišťovány za předcházející roční období (říjen 2015 – září 2016).

Tab. 2. Jiné výdělečné činnosti podniku

Jiné výdělečné činnosti se rozlišují na přímo související a přímo nesouvisející činnosti. Podle rozdělení celkového ročního fondu pracovní doby mezi zemědělskou a jinou výdělečnou činnost mohou být jiné výdělečné činnosti prováděny jako převažující nebo nepřevažující činnosti.

Činnosti přímo související se zemědělským podnikem zahrnují činnosti, při kterých se využívají buď zdroje zemědělského podniku (pozemky, objekty, stroje apod.), nebo jeho produkty. Využívají-li se jen pracovní síly a ne žádné jiné zdroje podniku, nejde o činnosti přímo související s podnikem (tito pracovníci se pak pokládají za osoby pracující pro dva různé subjekty).

Zahrnují se jak nezemědělské, tak i zemědělské práce vykonávané pro jiný podnik/farmu.

Mezi výdělečné činnosti přímo související s podnikem se nezahrnují ty obchodní činnosti, které nejsou spojeny se zemědělskou činností, i když je podnik provozuje v místě podnikání; např. poskytování služeb v pojišťovnictví, pronájem zemědělských strojů, které podnik sám nevyužívá, prodej cizích výrobků apod. Tyto činnosti jsou zahrnuty mezi činnosti přímo nesouvisející s podnikem.

Poskytnuté informace by měly odrážet „standardní“ situaci v podniku, proto se nezahrnují výdělečné činnosti provozované jen příležitostně.

Poskytování zdravotnických, sociálních a vzdělávacích služeb: jakákoliv činnost související s poskytováním zdravotnických, sociálních a vzdělávacích služeb, a/nebo společensky související obchodní činnosti, při nichž se využívají zdroje podniku nebo jeho primární produkty.

Cestovní ruch, ubytování a ostatní rekreační činnost: všechny činnosti v cestovním ruchu, ubytovací služby, exkurze v zemědělském podniku pro turisty a jiné skupiny, sportovní a rekreační činnosti apod., kde se využívají buď pozemky, budovy nebo jiné zdroje podniku/farmy.

Rukodělná výroba: rukodělné výrobky vyrobené v zemědělském podniku/farmě vlastníkem podniku, jeho rodinnými příslušníky nebo zaměstnanci v případě, že také vykonávají zemědělskou práci, bez ohledu na to, jak výrobky prodávají.

Zpracování zemědělských produktů: zpracování primárních zemědělských produktů na zpracovaný vedlejší produkt zemědělského podniku bez ohledu na to, zda se suroviny produkují v zemědělském podniku nebo kupují zvenčí; tedy např. zpracování masa, výroba sýrů apod. Nezahrnuje se produkce zemědělských produktů pouze pro vlastní spotřebu nebo prodej přebytečných výrobků.

Výroba energie z obnovitelných zdrojů určená pro trh, včetně bioplynu, biopaliv nebo elektrické energie. Patří sem výroba pomocí větrných turbín, jiných zařízení nebo ze zemědělských surovin. Energie z obnovitelných zdrojů vyrobená pouze pro potřeby zemědělského podniku se nezahrnuje. Pronájem půdy pouze pro účely výstavby větrného mlýna nebo prodej surovin jinému podniku pro výrobu obnovitelné energie se nezahrnuje.

Zpracování dřeva: zpracování surového dřeva v zemědělském podniku pro trh, řezání dřeva (pilařská činnost). Další zpracovávání, jako je výroba nábytku, je zahrnuta pod rukodělnou výrobu.

Akvakultura: produkce ryb, raků atd. chovaných v zemědělském podniku.

Smluvní práce zemědělské resp. nezemědělské: smluvní práce poskytované formou služby pro jiný podnik, zpravidla s využitím zařízení zemědělského podniku. Mohou mít charakter zemědělských nebo nezemědělských služeb např. úklid sněhu, doprava, udržování krajiny (obsekávání příkopů u silnic) apod.

Lesnictví: pouze ty lesnické práce, při kterých se využívají nejen pracovní síly, ale i stroje a zařízení zemědělského podniku obecně využívané k zemědělským činnostem.

Činnosti přímo nesouvisející se zemědělským podnikem zahrnují činnosti, které vykonávají osoby zapojené do zemědělských prací bez využití jiných zdrojů podniku (půda, objekty, stroje apod.).

Tab. 3. Pracující v zemědělství celkem

Pravidelně zaměstnanými pracujícími se rozumí pracující, kteří v období od 1. 10. 2015 do 30. 9. 2016 vykonávali zemědělské práce v podniku každý týden bez ohledu na délku pracovního týdne. Zahrnují se také pracující zaměstnaní pouze část tohoto období, kteří nemohli pracovat po celé období z těchto důvodů:

- zvláštní podmínky produkce v zemědělském podniku (potřeba pracovní síly po dobu několika měsíců, např. specializace na pěstování polní zeleniny, vinných hroznů apod.);
- nepřítomnost v důsledku dovolené, mateřské dovolené, nemoci, úrazu apod.;
- zahájení nebo ukončení zaměstnání v zemědělském podniku, např. zaměstnanci, kteří během sledovaného období přestali pracovat pro jeden zemědělský podnik a začali pracovat pro jiný podnik
- úplné zastavení činnosti zemědělského podniku způsobené např. povodněmi, požárem apod.

Členy rodiny (rodinnými příslušníky) hospodáře se rozumí manžel/manželka, předci a potomci v přímé linii (včetně příbuzných získaných sňatkem nebo adoptí) a sourozenci hospodáře nebo jeho manžela/manželky. Pokud tyto osoby v hospodářství vykonávají zemědělské práce, jsou započteny, i když nežijí ve společné domácnosti s hospodářem.

Pracujícími majiteli se rozumí společníci veřejných obchodních společností, komplementáři komanditních společností, společníci společností s r. o. a komanditisté komanditních společností, kteří pracují ve své společnosti, avšak nejsou k ní v pracovním poměru.

Nepravidelně zaměstnaní pracující zahrnují pracující, kteří nepracovali pravidelně v zemědělském podniku každý týden ve sledovaném období od 1. 10. 2015 do 30. 9. 2016 a dělali nárazově v pracovních špičkách nebo vedle svého hlavního zaměstnání v jiném podniku. Jedná se převážně o osoby pracující na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, tj. dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti.

Kategorie **pracující nepřímě zaměstnaní podnikem** zahrnuje osoby, které pracovaly v zemědělském podniku prostřednictvím agentur práce a osoby samostatně výdělečně činné, které vykonaly práci pro zemědělský podnik.

Údaj **přepočtení na plně zaměstnané** vyjadřuje spotřebu práce v zemědělství po přepočtu pracujících zatříděných do kategorií podle počtu odpracovaných hodin. Roční fond pracovní doby je stanoven na 1 800 hodin a vychází z ročního počtu pracovních dní s osmihodinovou pracovní dobou po odpočtu minimálního zákonného nároku na dovolenou a průměrného počtu neodpracovaných dnů pro pracovní neschopnost. Údaje vznikly vynásobením počtu pracujících příslušným koeficientem dané kategorie podle počtu odpracovaných hodin. Kategorie 1 až 449 hodin – 0,125; 450 až 899 hodin – 0,375; 900 až 1 349 hodin – 0,625; 1 350 až 1 799 hodin – 0,875; a 1 800 a více hodin – 1,000.

Tab. 8. Zemědělské vzdělání vedoucích podniků

V tabulce je uvedeno nejvyšší dosažené zemědělské vzdělání.

Praktické zkušenosti = bez zemědělského vzdělání, zkušenosti získané pouze praktickou činností v zemědělském podniku (např. vedoucí podniku se vzděláním právnickým, ekonomickým apod.).

Za **základní zemědělské vzdělání** se považuje dosažení středního vzdělání s výučním listem zaměřené na zemědělské obory včetně zahradnictví, vinohradnictví, chovu ryb, veterinářství, zemědělské techniky apod.

Úplným zemědělským vzděláním se rozumí dosažení středního vzdělání s maturitní zkouškou, vyššího odborného vzdělání a vysokoškolského vzdělání zaměřené na zemědělské obory včetně zahradnictví, vinohradnictví, chovu ryb, veterinářství, zemědělské techniky apod.

Odborné vzdělávání je takové, jehož cílem bylo získání nových schopností a vědomostí v oblasti zemědělských činností nebo rozvoj a zdokonalování schopností a vědomostí stávajících a jehož se vedoucí pracovník zúčastnil za posledních 12 měsíců předcházející datu šetření.

Tab. 9. Bilance půdy

Tabulka udává výměru obhospodařované zemědělské půdy, z toho orné, v ha na 2 desetinná místa. Vlastnictví k nemovitostem je podle katastrálního zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, evidováno zápisem vlastnického práva v katastru nemovitostí, případně podpůrně (kupní nebo darovací smlouvou včetně návrhu na vklad práva k nemovitosti do katastru nemovitostí, nebo potvrzením o nabytí dědictví, nebo rozhodnutím pozemkového úřadu o restitučním řízení podle zákona č. 229/1991 Sb., o půdě). Za pronájem považujeme výměru, kterou podnik poskytuje na základě písemné nebo ústní dohody podle předem stanovených podmínek jinému hospodáři, za nájem výměru najatou od jiných s obdobnými náležitostmi.

Zemědělská půda je souhrnem druhů pozemků sloužících zemědělskému výrobnímu procesu a tvoří ji následující kultury: orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, sady, trvalé travní porosty a ostatní trvalé kultury.

Do **orné půdy** patří pozemky využívané pro pěstování zemědělských plodin v osevních postupech včetně pozemků dočasně zatravněných nebo s víceletými krmnými plodinami, plochy skleníků, pařenišť a fóliovníků. Započítává se sem i půda ladem (úhor), kterou tvoří plochy ponechané na regeneraci obvykle jeden vegetační rok. Půda ladem (úhor) může být buď bez jakýchkoliv plodin, nebo se spontánní přirozenou vegetací nebo může být oseta výhradně za účelem zeleného hnojení. Půda ladem (úhor) je zapojena do systému střídání plodin, považuje se proto za zemědělskou půdu využívanou.

Nevyužívaná zemědělská půda představuje plochy dříve používané jako zemědělská půda, která se dlouhodobě neobdělává z ekonomických, sociálních nebo jiných důvodů a která není již zapojena do systému střídání plodin.

Tab. 10. Využití orné půdy

Tabulka obsahuje údaje o osevních plochách zemědělských plodin pěstovaných ve sledovaném roce jako hlavní plodiny. Do osevních ploch se zahrnují především osevy na orné půdě, patří sem ale i osevy v sadech, zahradách a na dočasně rozoraných trvalých travních porostech. Plodiny sklizené pro energetické účely jsou zahrnuty pod jednotlivými druhy plodin.

Ostatní luskoviny zahrnují luskoviny jinde neuvedené a luskovinoobilní směsi pěstované pro produkci zrna bez ohledu na jeho využití. Zahrnuje např. fazol obecný, cizrnu beraní, čočku kuchyňskou, vikev setou, vikev pannonskou.

Brambory celkem zahrnují rané, konzumní, sadbové a průmyslové brambory.

Mezi **ostatní okopaniny** se řadí tuřín, tykev, topinambur, vodnice a ostatní krmné okopaniny (krmná řepa, krmná mrkev, krmná cukrovka, krmná kapusta apod.).

Ostatní technické plodiny zahrnují čekanku obecnou, konopí seté pěstované pro produkci vláken, tabák virginský apod.

Energetické plodiny jinde neuvedené zahrnují plodiny pěstované výhradně pro produkci biomasy pro energetické využití. Zahrnuje např. ozdobnici čínskou, chrastici rákosovou, mužák prorostlý.

Tab. 11. Využití obhospodařované zemědělské půdy

Zemědělská půda celkem je součtem orné půdy, chmelnic, vinic, zahrad, sadů, trvalých travních porostů a ostatních trvalých kultur.

Vinice celkem zahrnují i nově vysázené, zatím neplodící vinice.

Vinice pro produkci vína jakostního, ostatního a stolního zahrnují jen plodící vinice. Do **jakostního vína** jsou zahrnuty odrůdy obvykle pěstované k produkci vína s chráněným označením původu (CHOP) nebo chráněným zeměpisným označením (CHZO), které splňují požadavky nařízení Rady (ES) č. 491/2009, ve znění pozdějších předpisů a příslušné národní předpisy. Do **stolního vína** jsou zahrnuty odrůdy obvykle pěstované k produkci čerstvých vinných hroznů.

Zelinářskou zahradou se rozumí zemědělsky obhospodařovaná půda, na které se pěstuje ovoce, zelenina a okrasné, léčivé, kořeninové a aromatické rostliny pro potřebu uživatele zelinářské zahrady a jeho osob blízkých. Zelinářská zahrada se může skládat jak z orné půdy, tak z trvalých kultur a zpravidla tvoří souvislý celek s obytnými a hospodářskými budovami.

Tab. 12. Celková výměra půdy

Lesní pozemky jsou plochy pokryté lesními stromy nebo keři a lesní školky na lesní půdě pro nekomerční účely (sloužící pro vlastní potřeby zemědělského podniku). Je zahrnuta i výměra zemědělské půdy zalesněné.

Ostatní plochy jsou plochy patřící zemědělskému podniku zabrané budovami, hospodářskými dvory, cestami, účelovými komunikacemi, parkovacími, manipulačními a skladovými plochami a také parky a stromořadí.

Tab. 14. Zpracování orné půdy

Konvenčním zpracováním půdy (radličný pluh nebo diskový pluh) se rozumí obrácení zeminy, obvykle pomocí radličného nebo diskového pluhu jako první fáze orby, následované druhou fází s diskovými branami.

Minimálním zpracováním půdy (podmítka, mělké kypření) se rozumí postup zpracování půdy nebo systém postupů zpracování půdy, při němž zůstávají na povrchu půdy rostlinné zbytky (nejméně 30 %) kvůli omezení eroze a zachování vlhkosti, obvykle bez obrácení zeminy.

Při bezorebném zpracování půdy se mezi sklizní a výsevem neprovádí žádné zpracování.

Tab. 15. Pokrytí orné půdy v zimním období

Zjišťuje se, zda je orná půda v zimním období pokryta rostlinami nebo jejich zbytky nebo se ponechává holá. Ke snížení (minimalizaci) degradace půdy lze využít různé techniky; snižuje se tak riziko půdní eroze a ztráty živin z půdy.

Orná půda je oseta **krycími plodinami a meziplodinami** výslovně za účelem omezení ztráty půdy, živin a přípravků na ochranu rostlin v zimě nebo v jiných obdobích, kdy by půda byla jinak holá a náchylná ke ztrátám. Ekonomický zájem na těchto plodinách je nízký a hlavním cílem je ochrana půdy a zachování živin.

Tab. 16. Střídání plodin na orné půdě

Střídáním plodin se rozumí plánované střídání jednoletých plodin pěstovaných na konkrétním pozemku v po sobě jdoucích sklizňových rocích, takže na stejném pozemku nejsou pěstovány bez přerušení plodiny stejného druhu.

Tab. 17. Zavlažování

Tabulka uvádí celkovou výměru (ha) potenciální zavlažovatelné plochy v České republice a také skutečně zavlažované plochy (ha).

Zavlažovatelná plocha je maximální možná plocha s potenciální možností závlahy.

Zavlažovaná plocha je plocha, která byla skutečně zavlažena alespoň jednou během sledovaného období.

Tab. 19. Stavy hospodářských zvířat

V tabulce jsou uvedeny počty užitkových hospodářských zvířat, která jsou v den zjišťování v bezprostředním vlastnictví nebo držení podniku. V případě, že jsou hospodářská zvířata v den zjišťování vyskladněna, je uveden jejich obvyklý počet. Hospodářská zvířata kromě koní, která se nevyužívají pro produkci ani k aktivitám tvořícím zisk, tj. slouží pouze pro zájmovou činnost členů rodiny hospodáře, se nezahrnují.

Dojené krávy jsou krávy chované výlučně nebo převážně pro produkci mléka určeného k lidské spotřebě nebo ke zpracování na mléčné výrobky.

Tab. 20 Statková hnojiva

Organická hnojiva vzniklá jako vedlejší produkt chovu hospodářských zvířat bez další úpravy. Za úpravu se nepovažují přirozené procesy přeměn při skladování, mechanická separace kejdy, přidávání látek snižujících ztráty nebo zlepšujících účinnost živin. Zahrnuje hnůj, kejdu, močůvku a ostatní statková hnojiva.

Nakoupená neb jinak získaná statková hnojiva použitá výhradně na výrobu energie nejsou zahrnuta.

Tab. 21 Spotřeba statkových hnojiv podle typu aplikace

Plošný rozstřík / rozmetání: Hnojiva jsou aplikována na povrchu půdy nebo rostlin bez použití technik pásové aplikace nebo injektáže a následně s časovou prodlevou zapravena do půdy

Pásová aplikace: Močůvka nebo kejda se aplikuje v paralelních pásech (mezi nimiž se statkové hnojivo neaplikuje) s použitím pásového aplikátoru močůvky připojeného za cisternu nebo traktor tak, aby docházelo k rozstříkování tekuté močůvky nebo kejdy nad zemí.

Injektáž: Aplikace močůvky či kejdy do štěrbin vyhloubených do půdy o různé hloubce podle typu aplikátoru (radličkový, talířový, kotoučový atd.).

Tab. 22. Rozsah ekologického zemědělství

Ekologické zemědělství je druhem zemědělského hospodaření, které se vyznačuje šetřením přírodních zdrojů a omezením či zákazy používání látek a postupů, které zatěžují životní prostředí. Chov zvířat probíhá v souladu s jejich etologickými požadavky, je regulováno používání veterinárních léčiv a používají se šetrné zpracovatelské postupy.

Zemědělský subjekt provozuje ekologické zemědělství, pokud postupuje podle zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, a podle nařízení Rady (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/1991 a podle nařízení Komise (ES) č. 889/2008 ze dne 5. září 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů, pokud jde o ekologickou produkci, označování a kontrolu.

Ekofarma je uzavřená hospodářská jednotka zahrnující pozemky, hospodářské budovy, provozní zařízení, případně hospodářská zvířata sloužící ekologickému zemědělství.

Přechodné období (konverze) je doba, v průběhu které se uskutečňuje přeměna zemědělského hospodaření na ekologické. Začíná dnem přijetí podané žádosti na MZe a končí vydáním rozhodnutí MZe o registraci žadatele.

Zemědělský subjekt provozuje ekologické zemědělství, pokud je registrován nebo má podanou žádost a je v přechodném období.

Tab. 26. Určení produkce podniku

Za spotřebu domácnosti se považují také bezúplatné dary příbuzným. Konečná výroba nezahrnuje zemědělské produkty použité jako vstup pro jinou výrobu (např. zkrmená píče).

Přímý prodej konečným spotřebitelům znamená prodej osobám, které nakoupené výrobky samy spotřebují a dále je neprodávají.